

STRÅ KYRKOGÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

*Strå församling
Vadstena kommun
Linköpings stift
Östergötlands län
2005*

ÖSTERGÖTLANDS LÄNSMUSEUM

Raoul Wallenbergs plats • Box 232 • 581 02 Linköping • Tel 013-23 03 00 • Fax 013-14 05 62
info@ostergotlandslansmuseum.se • www.ostergotlandslansmuseum.se

STRÅ KYRKOÅRD

Kulturhistorisk kyrkogårdsinventering

Strå församling

Vadstena kommun

Linköpings stift

Östergötlands län

Innehåll

Inledning	2
Bakgrund	2
Syfte	2
Kulturminneslagen och begravningslagen	2
Kulturhistorisk bedömning	3
Inventeringens uppläggning och rapport	3
Översiktskarta	4
Strå kyrkogård	4
Kyrkogårdens omgivning	4
Strå kyrka	5
Kyrkogårdens historik	5
Beskrivning av kyrkogården	6
Översiktlig beskrivning av växtlighet mm – Karta	7
Beskrivning av enskilda kvarter	11
Kvarter A	11
Kvarter B	12
Kvarter C	13
Källor	15
Exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse	16
Förklaring till exempellistan	16
Utvärderingskarta	17
Bilagor	
Exempellista	
Fotografier	

INLEDNING

Bakgrund

Ur kulturhistorisk synpunkt är kyrkogårdar och begravningsplatser bärare av en stor mängd information och de här platserna ger anledning till frågor av olika slag. Vad är typiskt för våra kyrkogårdar när det gäller vegetation, omgärdningar, gångar, gravvårdar m m och finns det några regionala skillnader? Vad har varit gängse bruk under olika tider och vad kan vi få för historisk information bara av att gå på en kyrkogård? Med utgångspunkt i behovet av att förbättra kunskapen om våra kyrkogårdar och begravningsplatser genomförs en stiftsövergripande kulturhistorisk inventering.

På uppdrag av Linköpings stift utför Östergötlands länsmuseum inventeringen av kyrkogårdar/begravningsplatser inom den del av stiftet som ligger inom Östergötlands län. Arbetet bekostas av medel från den kyrkoantikvariska ersättningen och påbörjades under år 2002. Projektet beräknas vara avslutat vid utgången av år 2006. Inventeringen berör de till Svenska kyrkan hörande kyrkogårdarna/begravningsplatserna som omfattas av kulturminneslagen. Lagen gäller de begravningsplatser som är tillkomna före utgången av år 1939 och ytterligare några som skyddas genom särskilt beslut av Riksantikvarieämbetet. Denna rapport utgör en delrapport i inventeringen vars resultat kommer att sammanställas och analyseras i en stiftsövergripande rapport.

Syfte

De stiftsövergripande inventeringarnas syfte är:

- att lyfta fram och öka förståelsen för kyrkogårdarnas och begravningsplatsernas kulturvärden och att främja kontakterna mellan kyrkan och kulturmiljövården
- att ge ett underlag för församlingarnas/samfälligheternas planering och förvaltning av kyrkogårdarna/begravningsplatserna och ett underlag för vård- och underhållsplaner
- att sammanställa ett enhetligt och tillgängligt kunskapsunderlag med beskrivning av och historik för den enskilda kyrkogården/begravningsplatsen samt en bedömning av de kulturhistoriska värdena. Inventeringen blir samtidigt en samlad dokumentation och överblick av kyrkogårdar/begravningsplatser i stiftet från 2000-talets första decennium.
- att ge ett underlag för handläggning av kyrkoantikvariska ärenden och för bedömning av var det är särskilt viktigt att stödja insatser med kyrkoantikvarisk ersättning.

Kulturminneslagen och begravningslagen

Enligt Lag om kulturminnen m.m. (SFS 1988:950) skall Svenska kyrkans *kyrkobyggnader, kyrkotomter* och *begravningsplatser* vårdas och underhållas så att deras kulturhistoriska värde inte minskas. Tillstånd måste sökas hos länsstyrelsen för att göra väsentliga förändringar på kyrkogården. (Se vidare i bilaga om Kulturminneslagen.) Begravningslagen (SFS 1990:1144) säger att en gravvård ägs av den som betalar gravrättsavgiften. När gravrätten upphör har ägaren rätt till gravvården. Om gravrättsinnehavaren inte vill gör anspråk på gravvården inom 6 månader tillfaller gravvården upplåtaren, alltså församlingen. Vidare

säger lagen: ”Om en gravanordning har tillfallit upplåtaren och den är av kulturhistoriskt värde eller av annat skäl bör bevaras för framtiden, skall upplåtaren om möjligt lämna kvar den på platsen. Om gravanordningen ändå måste föras bort från gravplatsen, skall den åter ställas upp inom begravningsplatsen eller på någon annan lämplig och därtill avsedd plats”.

Kulturhistorisk bedömning

Alla gravvårdar bär på sin historia och kan berätta om en person, om en familj, om stilhistoria och om begravningstraditioner. I rapporten anges exempel på typer av gravvårdar som utifrån olika grunder bedöms som kulturhistoriskt värdefulla. Generellt gäller att ålderdomliga gravvårdar från tiden fram till 1850 bör föras in i kyrkans inventarieförteckning. Detta gäller även gravstaket och gravvårdar i gjutjärn och smidesjärn liksom äldre vårdar av trä. Många andra gravstenar har också ett kulturhistoriskt värde som kan kopplas till gravvårdens utförande, t ex material och konstnärlig utformning eller ett lokal/personhistoriskt värde. Inventeringen omfattar i första hand enbart gravvårdar ute på kyrkogården. I flera kyrkor finns det dock gravvårdar som förvaras i kyrkan eller i lokal i anslutning till kyrkan. Ofta har dessa ett stort kulturhistoriskt värde och bör tas med i kyrkans inventarieförteckning.

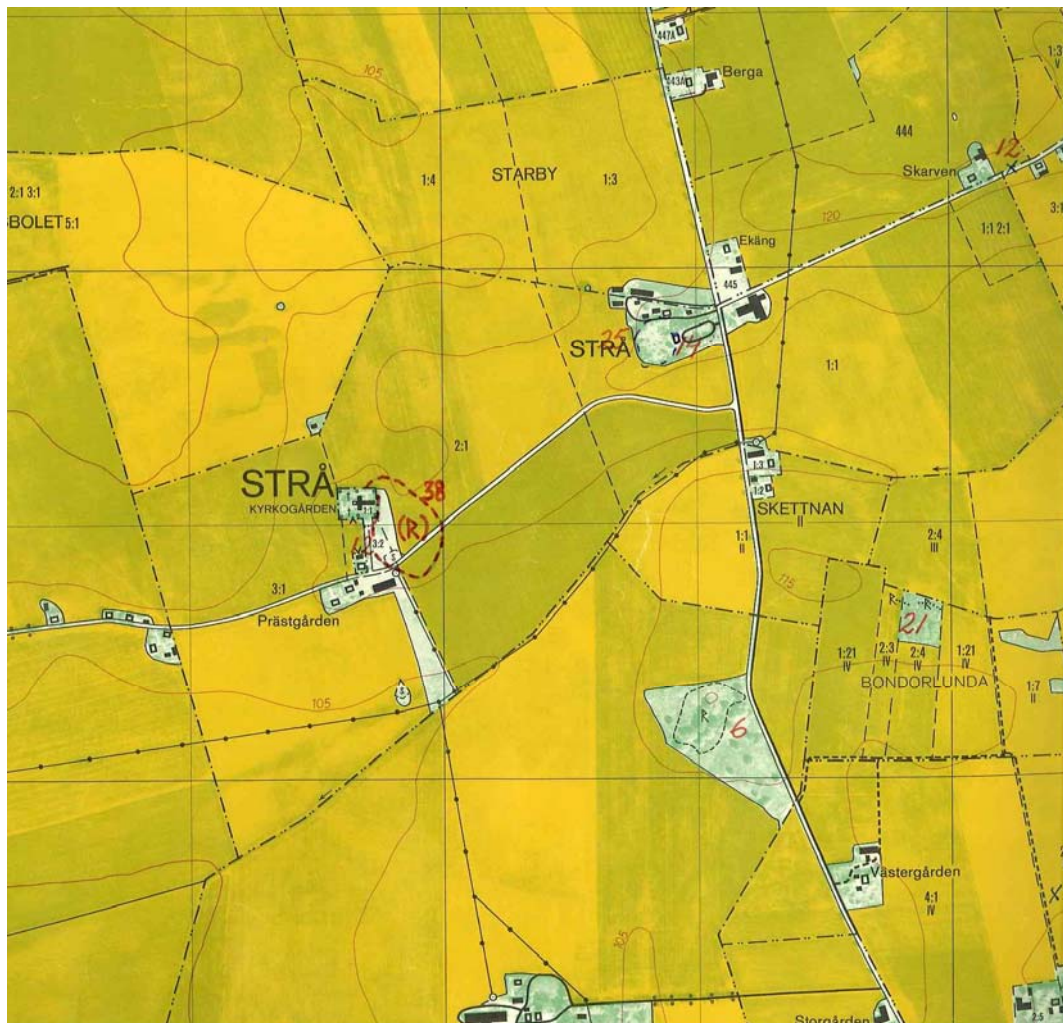
Den kulturhistoriska bedömningen görs utifrån principer som tagits fram av och fortlöpande diskuteras med representanter för Linköpings stift, länsstyrelserna i Kalmar, Östergötland och Jönköping samt länsmuseumerna i Jönköpings och Kalmar län. En kulturhistorisk bedömning är aldrig definitiv utan hela tiden föremål för omvärderingar. Vid bedömningen tas hänsyn till dels varje enskild kyrkogårds egna värden, men också till värden i förhållande till andra kyrkogårdar i stiftet och i övriga landet. Inför varje planerad förändring skall tillstånd inhämtas från länsstyrelsen och varje ärende behandlas där från fall till fall. Den kulturhistoriska bedömningen utgör underlag för beslut om vilka åtgärder som kan vara berättigade till kyrkoantikvarisk ersättning.

Inventeringens uppläggning och rapport

Rapporten består av en historik över kyrkogården samt en beskrivning i ord och bild av kyrkogården som helhet och de olika kvarteren/områdena. En kulturhistorisk bedömning görs av varje kvarter/område samt över kyrkogården i dess helhet. Arbetet har varit uppdelat i en fältdel med inventering och fotografering samt en arkivgenomgång. De aktuella arkiv som gått igenom har främst varit länsmuseumets topografiska arkiv och Antikvarisk-topografiska arkivet, Riksantikvarieämbetet i Stockholm. Uppgifter har vidare hämtats från aktuell litteratur däribland hembygdslitteratur. I viss mån har lantmäteriets handlingar och kartor nyttjats. De i rapporten redovisade arkivuppgifterna utgör en sammanfattning av genomgångna arkiv och ska inte ses som en komplett beskrivning av händelser i kyrkogårdens utveckling. Arbetet inkluderar en omfattande fotodokumentation varav ett antal bilder presenteras i rapporten. Delar av inventeringsmaterialet görs tillgängligt via Kulturmiljövårdens bebyggelseregister, ett informationssystem som förvaltas av Riksantikvarieämbetet (www.raa.se).

Fältarbete och rapport har utförts av antikvarie Caroline Morgansdotter, Östergötlands länsmuseum 2005. Rapporten finns tillgänglig på Linköpings stift, Länsstyrelsen i Östergötlands län, Östergötlands länsmuseum samt på respektive kyrklig samfällighet.

STRÅ KYRKOGRÅRD

Utsnitt ur ekonomiska kartan 084 59 Strå, 1982.

Kyrkogården har en rektangulär planform i väst/östlig riktning. Kyrkan är centralt placerad på kyrkogården med en marginell dragning åt norr, kyrkans långhus är orienterat i öst/väst.

Kyrkogårdens omgivning

Kyrkomiljön ligger ca 4 km söder om Vadstena och ingår i den riksintressanta kulturmiljön runt Tåkern. Närheten till Vadstena har sannolikt påverkat att kyrkplatsen aldrig utvecklats till ett fullt utbyggt sockencentrum. Strå kyrka ligger som en solitär på en höjd ute på slätten. Infartsvägen från söder kantas av en allé och vid den västra sidan ligger den f d sockenstugan och ålderdomshemmet. Huset uppfördes på 1700-talet ursprungligen som skola och bostad för kantorn. Den utgörs av en mycket välbevarad rödfärgad tvåvåningsbyggnad med den nuvarande utformningen från en ombyggnad under 1800-talets första del. På andra sidan vägen ligger den f d prästgården. Strå gamla bytomt, Raä 38, är belägen öster och sydöst om kyrkogården och är till större delen överodlad.

Strå på häradskartan från 1868-1877, blad Orlunda.

Strå by utgjordes av 3 hemman, av vilket ett flyttades söder om vägen under 1600-talet. Under 1700-talet var det hemman som låg öster om kyrkan komministerboställe. På en karta från år 1877 hade prästgården flyttats till sin nuvarande placering söder om vägen. Övriga hemman i byn var borta och en av gårdarna hade flyttats ca 600 m åt nordöst.

Strå kyrka

Strå socken är en medeltida socken och omnämns som *Straa*. Strå kyrka ligger som en solitär på en höjd ute på slätten. Kyrkan är uppförd av kalksten under 1100-talet med ett rektangulärt långhus, smalare kor med absid samt västtorn. Kyrkans nuvarande exteriöra utformning härrör från om- och tillbyggnader under 1600- och 1700-talen, då långhuset utvidgades åt norr, ett nytt rakslutet kor tillkom samt en ny tornavslutning. Fasaderna är putsade och taken är sedan mitten av 1800-talet skiffertäckta. Huvudingången är via tornet i väster och en separat ingång finns även till sakristian. Interiören präglas av ett flertal renoveringar och förändringar som har utförts under 1800-talets senare del och 1900-talets första hälft. Den mest karakteristiska omgestaltningen utfördes 1948 av arkitekt Erik Lundberg.

Kyrkogårdens historik

Uppgifter om kyrkogårdens historik har i huvudsak hämtats från Östergötlands läns museums topografiska arkiv och bibliotek. Uppgifter om äldre lantmäterikartor är hämtade från Lantmäteriets websida.

Storskifteskartan från 1786 visar att kyrkogården har den kvadratiske form som den har idag.

På flygfotot över Strå kyrka från 1935 (t.v.) är det relativt gles mellan gravvårdarna och trädkransen är även den relativt gles i jämförelse med fotot från 1952 (t.h.) där trädkransen blivit mer enhetlig och den västra delen av kyrkogården är beväxt med flertalet träd. Foto från Östergötlands läns museums samlingar.

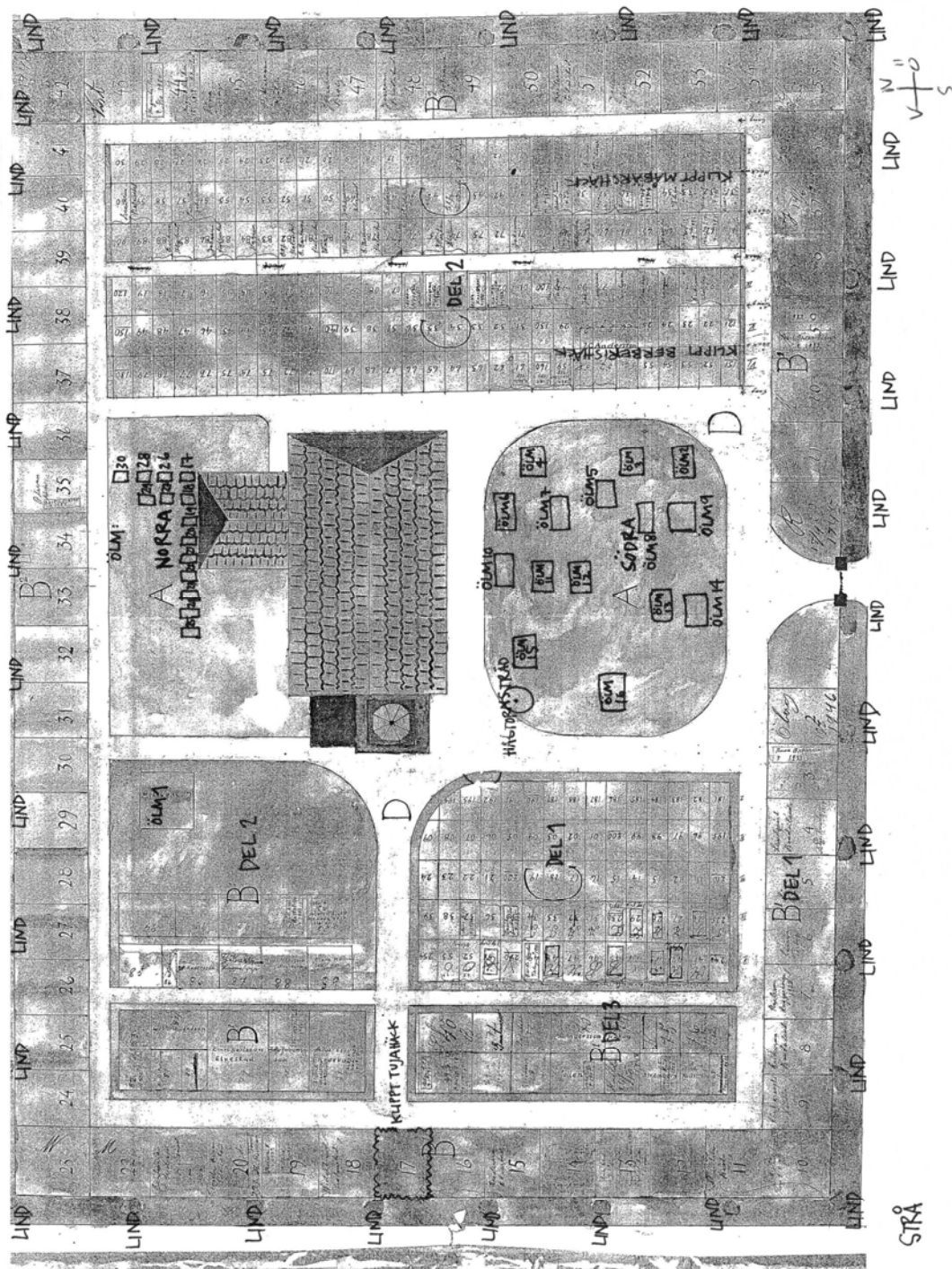
I Östgöta Bladet, augusti 1929, vittnas det om omfattande restaureringsarbeten som var aktuella på kyrkogården i Strå. Gravvårdar från 1600- och 1700-talen befriades inskription och ornament från mossor. Även yngre gravvårdar snyggades upp.

På fotografier från 1948 har kyrkogården den öppna karaktär som den har idag. Det finns dock flera träd på kyrkogården och de är idag borttagna, förutom det hagtornsträd som växer på kvarter A.

Den fd sockenstugan som ligger vid uppfartsvägen till kyrkogården byggdes i slutet av 1700-talet som fattighus nära kyrkan. På 1800-talet förlades folkskolan dit. I bottenvåningen, i ett rum, bodde ett tiotal fattighjon. Det andra rummet användes då till småskolans lektionssal. De äldre barnen hade lektioner på övervåningen. Här låg även bostaden för kantorn och dennes familj och ett rum fungerade som bostad åt lärarinnan. Vid sekelskiftet 1900 upphörde stugan att fungera som skola och fattighus. Den stod tom till 1928 och blev då hyreshus och kyrkvaktmästarbostad.

Beskrivning av kyrkogården

Kyrkogården består av tre kvarter A-C. Kvarter A är uppdelat på två områden, dessa är placerade norr respektive söder om kyrkan. Kvarter B är indelat i tre områden. Kvarter B del 1 löper runt kyrkogården, parallellt med trädkransen. Kvarter B del 2 i nordvästra hörnet av kyrkogården, kvarter B del 3 jämsides med kvarter C del 1 i sydvästra delen av kyrkogården. Kvarter C del 2 är ett rektangulärt område på kyrkogårdens östra sida i nordsydlig riktning. Gällande gravkarta är från 1943, gravvårdsplatserna är numrerade 1-254. Vårdarna i kvarter A är inte markerade på gravkartan. De är ditflyttade och går under numrering ÖLM 2-30. I Kvarter B del 2 finns en onumrerad gravvård som går under beteckningen ÖLM 1.

Vegetationskartan visar den växtlighet som finns på Strå kyrkogården.

Allmän karaktär

Det öppna odlingslandskapet som omger kyrkogården bidrar till att den enhetliga trädkransen ramar in kyrkogården. Vid kyrkogårdens södra sida, där allén leder fram till parkering och ingång, ger den jämnt lagda muren av kalksten ett symmetriskt intryck. De äldre gravvårdarna i kvarter A, södra delen, ger besökaren ett ålderdomligt intryck

av kyrkogården då den härstammar från 1600-talet. Kyrkogården har en öppen karaktär där vissa delar av kvarteren har få vårdar, vissa områden av kyrkogården saknar ryggäckar, detta bidrar till ett glest intryck.

Omgärdning

Västra muren: delvis murad halvmur ca 1,1-1,2 m hög av ca 0,3-0,7 m runda stenar i grå granit.

Norra muren: murad halvmur. Höjden varierar från ca 1,0 m vid det nordvästra hörnet till ca 0,4 m vid nordöstra hörnet. Stenarnas storlek ca 0,2-0,8 m stora.

Östra muren: delvis murad halvmur, ca 1,0 m hög.

Södra muren: murad halvmur med relativt regelbundna skift av lagda kalkstensplattor ca 0,05-0,2 m höga. Muren ger ett enhetligt intryck och är genomgående ca 0,9 m hög. I sydvästra hörnet är muren "lagad" med diverse stenar. Den södra mursträckningen härstammar från mitten av 1600-talet.

Södra kyrkogårdsmuren som härstammar från 1600-talet.

Ingångar

Söder: pargrindar i smidesjärn, enkel utsmyckning och den konvexa toppen kröns av ett kors. Grindstolparna är av slåthuggna kalkstensskivor, rikligt beväxta med lava, och avslutas med profilerad huv, täckt av plåt som kröns av kors i sten.

Ingång till kyrkogården i söder.

Vegetation

Trädkransen utgörs av lindar och ger ett enhetligt intryck och en tydlig inramning gentemot det flacka landskap som omger kyrkogården. Vegetationen på kyrkogården består av ett hagtornsträd som är planterat vid södra sidan av kyrkans entré. Vid kyrkogårdens östra del löper två rygghäckar parallellt i nordsydlig riktning. Den västra av dem är en klippt berberishäck ca 0,7 m hög. Den östra av dem är en klippt måbärshäck ca 0,9 m hög. En grusgrav i kvarter B del 1 vid den västra mursträckningen är omgärdad av en klippt tujahäck.

Gångsystem

Krattade grusgångar belagda med naturgrus. Grusgångarna omger kyrkogården och löper parallellt med muren samt delar av kvarteren.

Gravvårdstyper

Kyrkogården uppvisar en mängd olika typer av gravvårdar. Vanligast förekommande är breda och låga i svart, grå och röd granit. Det förekommer också äldre gravvårdar samt hållar, stenramsgravar samt grusgrav omgärdad av en tujahäck. Vårdar med linjegravskaraktär förekommer. Titlarna på gravvårdarna varierar: folkskollärare och organist 1, byggmästare 1, hemmansägare 5, kyrkvärd 2, lantbrukare 6, kamrer 1, direktör 1, agronom 1, häradssdomare 2, kapten 1, patron 1, lantmästare 1, kyrkvaktmästare 2, mjölnare 1, trädgårdsmästare 1 och trotjänarinna 1. Titlarna på gravvårdarna säger mycket om traktens näringsliv, på Strå kyrkogård är det övervägande lantbrukare och hemmansägare.

Exempel på gravvårdstyper.

Minneslund

Minneslund saknas.

Byggnader

Vid infarten till kyrkan finns en förrådsbyggnad till kyrkvaktmästaren, byggd 2005.

Övrigt

Utanför murens nordöstra hörn finns en gjuten kompost i samma höjd som muren. Vid infarten till parkeringen finns soptunna, tillgång till vatten samt diverse trädgårdsredskap. Utanför den södra muren i anslutning till parkeringen finns tre belysningsstolpar med klotformade kupor av genomskinligt glas. Vid murens sydvästra hörns utsida finns en stenansamling.

Kulturhistorisk bedömning

Kyrkogårdens trädkrans består av regelbundet planterade lindar som bildar en naturlig inramning gentemot det flacka odlingslandskapet som omger kyrkogården. Den skapar ett karaktärsfullt intryck och den är ett bra exempel på en enhetlig och fullkomlig trädkrans. Den bidrar också till att skapa en rums känsla för kyrkogårdsbesökaren och har ett mycket högt kulturhistoriskt värde. De befintliga rygghäckarna bör bevaras då de skapar struktur åt kyrkogårdens östra del. Enskilda gravvårdar har ett högt eller ett mycket högt kulturhistoriskt värde, i synnerhet kalkstensvårdarna från 1600-talet och det relativt rika beståndet med grusgravar. Kyrkogårdsmuren är av vikt för att bibehålla kyrkogårdens karaktär, ett ytterligare värde har den södra muren som härstammar från 1600-talet och genom sitt läge vid parkeringen bidrar till en historisk förankring för besökaren. Grindstolpar och pargrinden utgör ett högt kulturhistoriskt värde. Kyrkogårdens struktur bör lyftas fram då kvartersindelningen tydliggörs av de bevarade grusgångarna.

Trädkransen som ramar in kyrkogården gentemot det flacka omkringliggande landskapet har ett högt kulturhistoriskt värde.

BESKRIVNING AV ENSKILDA KVARTER

Kvarter A Gravplats nr ÖLM 2 – ÖLM 30

Kvarteret omfattar gravplats nr ÖLM 2 – ÖLM 30. Kvarter A består av två områden, ett som ligger norr om kyrkan samt ett som ligger söder om kyrkan. Det nordliga området omges av kvarter B i väst och norr samt kvarter C i öst och kyrkan i söder. Det sydliga området omges av kvarter C och D i väst och öst samt kyrkan i norr och kvarter B i söder.

Allmän karaktär

Den södra delen av kvarteret ger ett enhetligt och ålderdomligt intryck, då området utgörs av äldre gravvårdar. I den norra delen är vårdarna ditflyttade och uppställda på rad, på en liten yta av området. Övervägande delen är oexploaterad.

Omgärdning

Omges av grusgångar.

Ingångar

Vegetation

Vid kvarterets södra del är ett hagtornsträd planterat vid kyrkoentréns nordvästra hörn.

Gångsystem

Krattade grusgångar.

Gravvårdstyper

Det södra området har inga markerade rader. Området domineras av resta gravvårdar samt en häll som skivrar sig kraftigt. Dessa äldre gravvårdar är rikligt beväxta med lava. Materialet är kalksten samt svart granit. Kvarterets norra del består av ditflyttade gravar, där vårdarnas storlek och form varierar, även hällar förekommer. De är placerade på rad och materialet är röd, grå och svart granit samt kalksten. Kvarteret utgörs av äldre vårdar där inskriptionen i genomsnitt är oläsbar.

Byggnader

Övrigt

På kvarterets södra del finns en fasadbelysning.

Kulturhistorisk bedömning

Mycket höga kulturhistoriska värden utgör gravvårdarna i kvarter A.

Kvarter B Gravplats nr 1-94

Kvarter B består av delvis ett område runt kyrkogården, del 1, där gravvårdarna är numrerade enligt gravkartan 1-62. Kvarter B utgör även två områden i kyrkogårdens västra del, del 2 och 3, där gravvårdsnumren är 63-94 + ÖLM 1.

Kvarter B del 2.

Allmän karaktär

Sammantaget ger kvarter B ett glest intryck då de tre delområdena har glest mellan gravvårdarna samt att delar av området är oexploaterade. Avsaknaden av häckar bidrar också till det glesa och flacka intrycket. Vårdarna varierar i storlek och ålder.

Omgärdning

Del 1 omgärdas av åkermark i väst, norr samt öst, där även en mindre ängsmark angränsar till kyrkmuren. I söder parkering samt åkermark. Del 2 omgärdas av kvarter B del 1 i väst och norr, i öst kvarter A norra delen samt kyrkan, i söder kvarter B del 3 samt kvarter C del 1.

Ingångar

Vid kvarter B del 1, södra mursträckningen, huvudingång till kyrkogården från parkeringen.

Vegetation

Häckar och annan vegetation saknas, dock löper kvarter B del 1 parallellt med trädkransen.

Gångsystem

Krattade grusgångar löper parallellt längs kvarter B del 1 samt omgärdar och delar av kvarter B del 2. Kvarter B del 3 omges av grusgångar och i öst avgränsas med en grusgång gentemot kvarter C del 1.

Gravvårdstyper

Kvarter B del 1, varierade gravvårdar, resta, låga och breda samt hållar. Svart grå och röd granit. Stenramsgravar och en grusgrav är omgärdad av en tujahäck.

Kvarter B del 2, som del 1 dock ingen häckramsgrav.

Kvarter B del 3, som del 2 fast här dominerar låga och breda vårdar.

Vårdarnas ålder varierar, men är i huvudsak från slutet av 1800-talet till 1960-tal.

Byggnader

Övrigt

Vid kvarter B del 2 står en urna i gjuten armerad betong, täckt av lava.

Kyrkvaktmästaren kände inte till dess historia, den förvaras inomhus under vintern för skydd.

Kulturhistorisk bedömning

Högt eller mycket högt kulturhistoriskt värde hos enskilda gravvårdar.

Kvarter C Gravplats nr 1-254

Kvarter C är uppdelat i två delar, del 1 omfattar ett område på kyrkogårdens västra del. Området omges av kvarter B del 3 i väst, i norr kvarter B del 2, i öst kvarter A sydliga delen, i söder kvarter B del 1. Kvarter C del 2 utgörs av ett rektangulärt område på kyrkogårdens östra sida, området löper i nordsydlig riktning. Det omges av kvarter A samt kyrkan i väst. I norr, öst och söder kvarter B del 1.

Kvarter C del 2.

Allmän karaktär

Kvarter C del 1 ger ett enhetligt intryck då vårdarna är övervägande låga och breda. Detsamma gäller kvarter C del 2, som också är det enda kvarter på kyrkogården som är bevuxet med rygghäckar vilka ger struktur åt området.

Omgärdning

Kvarterets bägge delar omges av krattade grusgångar. Kvarter C del 1 delas av en grusgång gentemot kvarter B del 3 i väst, grusgången går i nordsydlig riktning. Kvarter C del 2 delas av en övervuxen gång med kalkstensplattor i nordsydlig riktning.

Ingångar

Vegetation

Längs kvarter C del 2 löper två rygghäckar, en klippt berberis ca 0,7 m hög samt en klippt måbärshäck ca 0,9 m hög i nordsydlig riktning.

Gångsystem

Krattade grusgångar omger kvarter C del 1 och 2.

Gravvårdstyper

Låga och breda gravvårdar i röd, grå och svart granit. Tre högre gravvårdar utmärker sig från de övriga. Varierad ålder på vårdarna men i huvudsak från 1960 – 2000-tal.

Byggnader

Övrigt

Förekommer belysning i äldre mer klassiskt snitt än de övriga vid parkeringsplatsen, samt fasadbelysning på stolpe.

Kulturhistorisk bedömning

Högt kulturhistoriskt värde hos enskilda vårdar. Rygghäckarna ger kvarteret struktur.

Källor:

Broocman C F. Beskrifning öfver the i Östergötland..... . 1760.

Faksimilutgåva 1993.

Kulturmiljövård 6/98. Riksantikvarieämbetet. Stockholm 1989.

Kyrkogårdens gröna kulturarv. Stad&Land. Movium/inst för landskapsplanering.

Sveriges lantbruksuniversitet nr 103/1992.

Ridderstad A. Östergötlands beskrivning. Andra delen. Stockholm 1918.

Tham W. Beskrifning öfver Linköpings län. Förra delen Stockholm 1854. Andra delen Stockholm 1855.

Theorell A, Wästberg P, Hammarskiöld H (foto). Minnets stigar. En resa bland svenska kyrkogårdar. 2001.

Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919. Theorell A, Wästberg P, Wadsjö H (red). Kyrkogårdskonst. Stockholm 1919.

Widegren PD. Försök till en ny beskrivning över Östergötland. Första bandet 1817.

Andra bandet 1828. Faksimilutgåva 1993.

Östergötlands läns museums topografiska arkiv.

Muntliga uppgifter –

www.lantmateriet.se. Lantmäterikarta från 1786.

www.tema.liu.se/kultarv/ Östgötabild.

EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE

Förklaring till exempellistan

Exempellistan är indelad i två delar. Den första delen som innehåller uppgifter om kyrkogård, kvarter, gravnummer, material, efternamn, hemvist och årtal är en identifikationsdel. Under den andra delen anges en kulturhistorisk notering med uppgift om titel, gravplats och gravvård. Dessutom noteras eventuella skador och andra anmärkningar.

Kvarter: anges endast i de fall då kyrkogården är indelad i kvarter.

Numrering: görs efter gravkartan. Ofta kan det vara svårt att exakt lokalisera gravnumret, då gravbredd kan variera och många gravnummer intill varandra saknar gravvård. Att gravnumren ofta börjar med "0" beror på att datorn ska kunna sortera materialet i rätt ordning. I vissa fall står äldre gravvårdar utan gravnummer bland övriga gravar och då ges de t ex beteckningen "onumr. S om 042". Stenar som står undanställda och bedöms ha ett kulturhistoriskt värde ges nya nummer: "ÖLM 1, ÖLM 2 o s v".

Material: Här anges vårdens material. Beteckningen "granit" används utan närmare specifikation av olika typer. Stenens färg förkortas sv (svart), gr (grå), r (röd), gr/r (grå/röd) osv.

Efternamn: I allmänhet det första efternamnet som står på gravvården.

Hemvist: Det geografiska namn som står på gravvården. Det kan röra sig om bynamn, gårdsnamn eller namnet på en mindre fastighet. I undantagsfall är det namnet på en plats som inte ligger i socknen.

F:a årtal och S:a årtal: anger det tidigaste respektive senaste dödsåret som står på gravvården. Är det endast ett årtal angivet står det i F:a årtal.

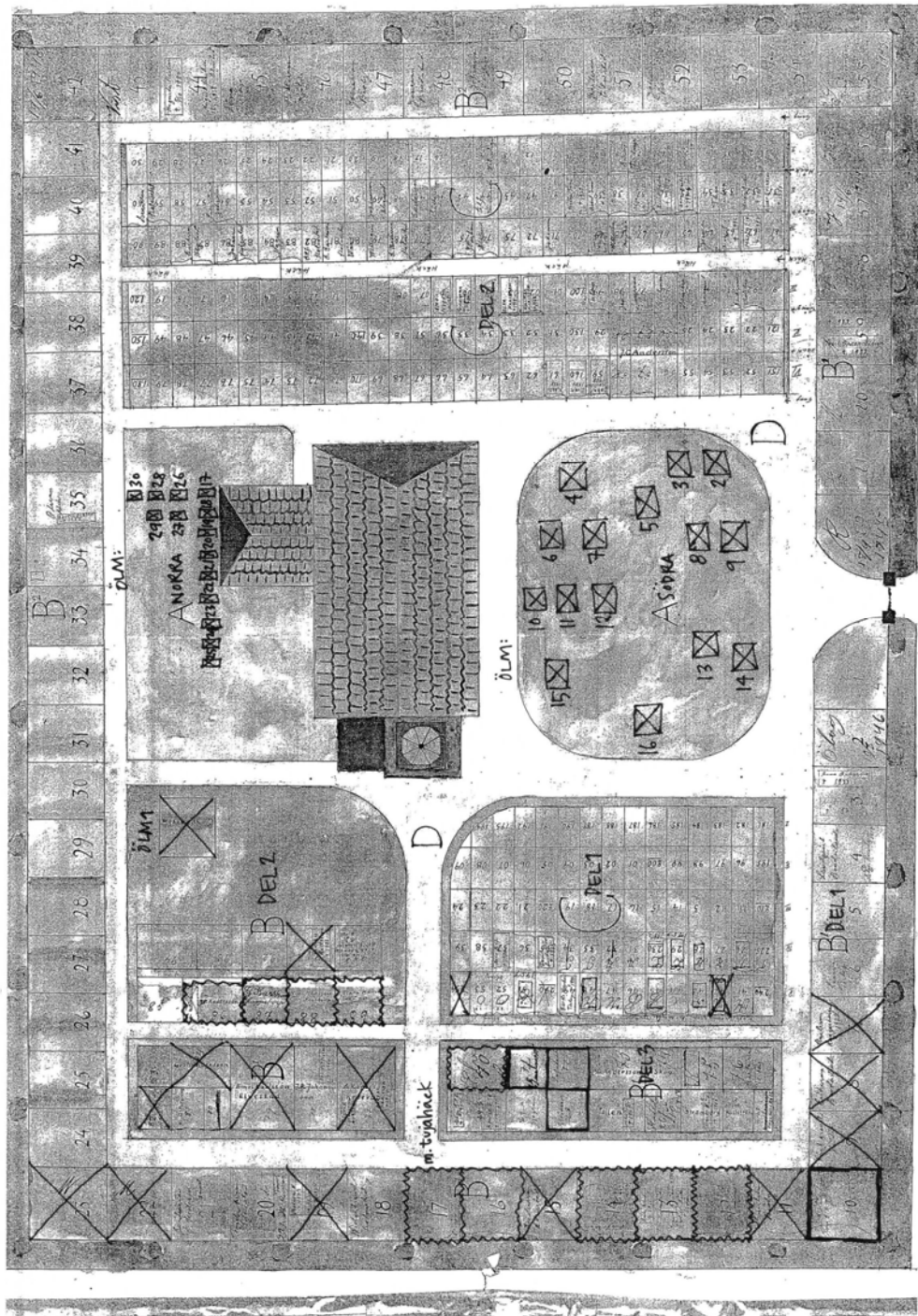
Titel: Samtliga yrkestitlar samt hemmansägare, rusthållare m m. Dessa gravvårdar bedöms ha ett kulturhistoriskt intresse oavsett vårdens ålder.

Gravplats: Gravplatsen är omramad av stenram, häck, järnstaket eller kedja. Själva gravplatsen är i allmänhet täckt med grus men i vissa fall med gräs.

Gravvård: Speciella typer av gravvårdar som t ex gjutjärnskors, träkors, häll, sköld, ålderdomlig sten m m.

Skada: Notering om eventuell skada, t ex rost på en gjutjärnsvård eller på ett järnstaket, sprucken kalkstensvård o dyl. Här noteras även om det är ovanligt mycket lava på framför allt kalkstensvårdarna.

Anmärkning: Här noteras om gravvården har ett lokalthistoriskt eller personhistoriskt intresse eller andra anmärkningar– L1, P1, A1 osv. Detta hänvisar till korta notiser i slutet av exempellistan.

X= EXEMPEL PÅ GRAVVÅRDAR MED KULTURHISTORISKT INTRESSE □= STENRAMSGRAV M. GRÄS
 □= STENRAMSGRAV M. BUSK

På gravkartan ovan visas exempel på gravvårdar med kulturhistoriskt intresse.